

INTERNET ORTAMININDAKİ TÜRKÇENİN GENEL DURUMU

A. Halim ULAŞ (*)

Oğuzhan SEVİM (**)

Özet: Türkçe tarih sahnesine çıktığı andan itibaren çeşitli sebepler neticesinde birçok dili etkilemiş ve aynı şekilde birçok dilden de etkilenmiştir. Bunu daha iyi anlayabilmemiz için yakın tarihimize bakmamız yeterli olacaktır. Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Arapça ve Farsça etkisi altında kalan Türkçe, Tanzimat'la birlikte Batılı dillerin etkisinde kalmıştır. Günümüzde bu Batılı dillerden en etkili olanı ise İngilizcedir. Son dönemlerde İngilizceden Türkçeye hızlı bir şekilde kelime akışı yaşandığını görmekteyiz. Bu akışı kolaylaştıran ve hızlandıran en büyük etken ise genel ağ (internet) ortamıdır. Bilgi paylaşımını hızlandıran ve kolaylaştıran internet, yine özellikle İngilizceden diğer dillere kelime akışını hızlandıran bir ortam olmuştur. İnternet tutkunları, özellikle gençler, msn ve çet (chat) programlarındaki yazışmalarında yeni bir dil ortaya çıkardı. Bu dilin muhtevasını kısaltmalar ve birtakım ifadeler oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, gençlerin ortaya çıkardığı bu dilin Türkçe üzerine etkilerini irdelemektir. Çalışmanın sonucunda Türkçenin ilerisi için ciddi bir dil yozlaşması tehlikesiyle karşı karşıya olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Msn, çet (chat), genel ağ (internet), Türkçe, bozulma.

The General Situation of Turkish on the Internet Environment

Abstract: For a variety of reasons, Turkish language has both effected many languages and likewise it has been affected by them since it appeared on the stage of history. In order to understand this better, it would e enough to have a look at our recent history. Turkish, which remained under the influence of Arabic and Persian during the Seljuk and Ottoman periods, stayed under the influence of Western languages with the Administrative Reforms. Today, the most effective of these Western languages is English. Recently, we have been experiencing a rapid word flow from English to Turkish. What facilitates and quickens this flow is mostly the Internet environment. The Internet, which facilitates and quickens information sharing, is also an environment that accelerates word flow from English to other languages. The Internet fans, especially young people, have created a new language in their correspondences in msn and chat programs. The content of this language consists of abbreviations and some kind of expressions. The aim of this study is to investigate the effect of this language, created by the youth, on Turkish. As a result of the study, it has been concluded that Turkish is in danger of a serious corruption of language for the future.

Key Words: Msn, chat, the Internet, Turkish, corruption.

(*) Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi.
(e-mail: ahalimulas@hotmail.com)

(**) Arş. Gör., Ardahan Üniversitesi İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi.
(e-mail: oguzhansevim@windowsliv.com)

Giriş

İnternet, günümüzde hayatın her alanında yerini almıştır. İnternet ile birlikte bilgi, çok daha hızlı yayılma ve paylaşılma imkânı bulmuştur. Yaşanan bu gelişmelerden dilimiz de etkilenmemektedir. Bu hızlı enformasyon akışında argo kelime kullanımının ve dil ile ilgili kural ihlallerinin oranında da artış görülmektedir.

İnternet ortamındaki alelacele yazışmalarda, büyük - küçük harfin yazımına ve noktalama işaretlerine hiç dikkat edilmemektedir. Buna dikkat etmek için yeterli zamanı olmadığını iddia edenler olabilir. Ancak sanal âlemde çokça vakit harcayan böyle kimseler; uygun zamanlarda yazacakları ciddi yazılarda internetteki yanlış alışkanlıklarını devam ettirirlerse, bu Türkçe açısından hiç de hoş olmayan sonuçları doğurabilir (Kara, 2006; 157).

Karakterlerin Algılama Üzerindeki Etkileri

Bilişim teknolojisindeki geri kalış, dilin gelişiminde de bir geri kalışa sebep olmuştur. Bu, daha ileri boyutlara ulaşmış ve dilde bozulmalara zemin hazırlamıştır. Öyle ki artık cep telefonu ve bilgisayar yazılımlarında Çç, Üü, Iı, Ğğ, Şş, Öö gibi Türkçe karakterler yer almadığı için Türkçe karakterler kullanılmıyor. Türkçe karakterler İngilizce karakterlerle birlikte kullanılmaktadır.

İnternet ortamında Türkçe içerikli sayfalara baktığımız zaman Çç, Üü, Iı, Ğğ, Şş, Öö gibi Türkçe karakterlerin hemen hemen hiç kullanılmadığını görüyoruz. Aşağıda böyle bir sayfadan alınmış örnek bir metin bulunmaktadır:

“Türkiye’deki kültür fakirliğinin en önemli sebebi Türkiye’nin Sovyetler gibi, fakat daha koksuz, bir ideoloji devleti olması. Dushuncenin, konushmanın yasak olduğu bir ulkenin ne shiiri, ne sanati, ne ticareti, ne sanayii, ne de istikbali olur. Boyle ulkelerden shairler deghil shiirciler, dushunenler deghil dushuneciler, yazarlar deghil yazicilar chikar. (Bu meyanda bir iki sene once galiba Doing Business Around the World adli bir kitabın Türkiye bölümün de Turk ish adamlarının analizlerini okumuştum. Hich shanslari yok. Türkiye’nin israrla verdighi chagh dishi eghitim, hayat boyu kostek!)...”¹

Yukarıdaki metinde de görüldüğü gibi Türkçeye özgü ve yıllardan beri kullanılagelen bazı harfler değişmiş durumdadır. Ö’ler “o” ile, I’lar “i” ile, Ü’ler “u” ile, Ş’ler “sh” ile, Ç’ler “ch” ile, Ğ’ler “gh” ile belirtilmiş. Türkçe karakterlerin yerine kullanılan bu karakterler, tamamen yabancı dillere özgüdürler ve bizim alfabemizde bu şekilleriyle yer almamaktadır. Bu karakterlerin kullanıldığı yazıları, dinlerken, algılayamama bir tarafa, okurken bile algılamak ve ne yazdığını kestirmek oldukça zor bir iştir. Yukarıdaki metni okuyan bir insan, bir taraftan İngilizce karakterlerin yerine Türkçe karakterleri koymaya çalışırken, diğer taraftan da metni bölünmeden anlamaya çalışmak zorunda kalacaktır. Bu da zihinsel bir yorgunluğa sebep olacaktır (Kabadayı, 2006; 300).

¹ <http://www.eurasianet.org/resource/cenasia/hypermail/200005/0101.html>

Kısaltmalar

“Msn Türkçesi” adı verilen ve gençler arasında oldukça yaygın bir şekilde kullanılan dilde bir de kısaltmalarla karşılaşırız. Gençler, cep telefonlarının 160 karakter sınırlılığı ve msn’deki yazışmalarında hızlı davranma gibi etkenler neticesinde duygu yoğunluğu olan cümleler yerine, çok kısa ve özlü cümleleri kullanmayı alışkanlık haline getirdi. Bu tür kısaltmalara örnek olarak:

- Selam: slm
 - Oğlum: olum
 - Selamun aleyküm: s.a
 - Aleyküm selam: a.s
 - Ne haber: nbr
 - Kusura bakma: ksr bkma
 - Peki, bir düşüneyim: hmmmmm
 - Değil: deil
 - Lütfen: pls veya ltf
 - İyi: ii
 - Sorun yok: n.p (no problem)
 - Geliyor: gelio
 - Merhaba: hi
- Şimdi de bu kısaltmalarla kurulmuş bir diyaloga bakalım:

Tablo 1: İki Farklı Diyalog

Msn Türkçesi	Günümüz Türkçesi
Osman: hi	Osman: Merhaba
Esin: slm	Esin: Selam
Osman: nslsn?	Osman: Nasılsın?
Esin: srnyrm	Esin: Stürünüyorum.
Osman: ndn?	Osman: Neden?
Esin: blmm öle	Esin: Bilmem, öyle.
Osman: hmmm	Osman: Anlıyorum.
Esin: sndn?	Esin: Sen nasılsın?
Osman: ii nolsun	Osman: İyilik işte, ne olsun.
Esin: ksr bkmm bn kçr annm çağryö	Esin: Kusura bakma, ben çıkıyorum. Annem çağırıyor.
Osman: ok grsrz kib	Osman: Tamam, görüşürüz. Kendine iyi bak
Esin: sn d cnm aeo	Esin: Sen de canım. Allah’a emanet ol.
Osman: optm	Osman: Öptüm.
Esin: by	Esin: Güle güle

Tablo 1’de görüldüğü gibi karşımıza iki farklı Türkçe çıktı: Biri msn Türkçesi, diğeri ise günlük hayatta kullandığımız Standart Türkiye Türkçesi.

Çotuksöken, bu olaya “Dilde Tutumluluk İlkesi” açısından bakmakta ve bunu bir sorun olarak görmemektedir: “*Sorun şurada: Gençlerin bu tür dil kullanımı, Türkçemizi bozuyor mu? Gelişmelerin çok katı bir yaklaşımla ele alınmasından ve sert önlemlerin alınmasından yana değilim. Gençler kendi aralarında kurduğu bu iletişim biçiminde*

*dilin bir kuralını uyguluyorlar: 'En az çaba yasası'. Diğer bir deyişle 'Dilde tutumluluk İlkesi'. İletilerin en kısa biçimiyle tam olarak gönderilebilmesi için benimsenen bu yol (sözcüklerin a,e,ı,i,o,ö,u,ü gibi ünlü harflerini yazmama, kimi duyguları özel biçimlerle anlatma, yazım kural ve imlerini hiç kullanmama vb.) gençler arasında bir sorun yaratmıyor."*²

Türkçe Kısaltmaların İngilizce Seslendirilmesi

Yapılan istatistik çalışmalarda, günümüzde genel ağ ortamında en çok kullanılan dilin İngilizce (1996'da dolaşımında bulunan tüm internet sayfalarının % 82,3'ü) olduğu görülmektedir. İngilizcenin küresel etkisinin internetle birlikte daha da arttığı söylenebilir. İngilizcenin internetteki hâkimiyeti, başlangıçtaki duruma göre, bugün oldukça azalmış durumdadır. Örneğin, bugün, Japonya'daki web sayfalarının % 90'ı Japoncadır.(Yıldırım ve Tahiroğlu, 2006; s.364)

Diller arasında gerçekleşen etkileşimler, kültürel alış veriş ve bilgi paylaşımının arttığı çağımızda çok doğal bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat olaya Türkçe açısından baktığımız zaman karşılıklı bir etkileşimden değil, ancak tek taraflı bir etkile(n)meden söz edebiliyoruz. Çünkü internet ve msn kullanımının artmasıyla birlikte Türkçe ses, kelime ve cümle yapılarında İngilizcenin açtığı ağır bir tahrif ile karşılaşılıyor. Artık Türkçe kısaltmalar İngilizce seslendiriliyor ve Türkçe terimler yerine İngilizce terimler kullanılıyor.

"Peki, doğrusu ne, kısaltmalar nasıl okunur, bir kuralı var mıdır?" diye sorduğumuzda Türk Dil Kurumu Başkanı prof. Dr. Haluk Akalın konuya şöyle açıklık getirmektedir:

"Kısaltmalarda harflerin tek tek okunması durumunda, Türk alfabesindeki okunuşları esastır. 1353 Sayılı Yeni Türk Harflerinin Kabulü ve Tatbiki adlı yasada harflerin okunuşlarını be, ce, de, fe, ne, me, le, ve, ke olduğu belirtilmiştir. Buna göre kısaltmalar tek tek harflerle okunuyorsa (YÖK gibi içerisinde ünlü bulunan ve bir hece oluşturan kısaltmalar hariç) bu harflerin Türkçe sesleriyle okunması gerekir" (Kaptanoğlu, 2004).

Tablo 2: Kısaltmaların Türkçe Kullanımı

Kısaltma	Olan	Olmaması Gereken
CNN	Si en en	Ce ne ne
DVD	Di vi di	De ve de
CD	Ci di	Ce de
MSN	Em es en	Me se ne
PC	Pi si	Pe ce
TV	Ti vi	Te ve
SPSS	Es pi es es	Se pe se se

² <http://www.haber7.com/haber/20081109/Mesajlasirken-yeni-dilimiz-daha-oldu.php>

Tablo 2’de de görüldüğü üzere kısaltmaların seslendirilişinden anlaşılacağı üzere alfabemizde yer alan 29 sestten farklı olarak başka seslerin de varlığını görebiliyoruz.

Sözcüklerde Ses Düzeyinde Görülen Eksiklik

MSN ve internet ortamındaki yazışmalarda kelimelerin seslerindeki eksik kullanımlar dikkat çekmektedir. Bu eksik kullanımlara örnek verirsek:

“bi de, bişi, dimi, yazıyo, drs, öle (öyle), dio (diyor), msj (mesaj), bnce, zmn, snn (senin), bnm (benim), böle (böyle), ii (iyi), gb (gibi), olum (oğlum), yktr (yoktur), tartşmk(tartışmak)...” kelimelerdeki seslerde yaşanan bu eksiklere rağmen, gençler kelimelerin bu eksik halleriyle de anlaşabilmektedir.

Msn ve çet (chat) programlarındaki yazışmalarda Türkçe kullanımı yaygınlaşmamış İngilizce kelimelerin kullanılması, diğer bir meseledir. Örnek olarak:

“-Qimse çocuğun üzerine gitmesin agresif

-Pres-over olayı olmasın su enterasan topicte.

-Bekle wc gidip geliom.

-Artık deli oluom ok.

-Cnm okyy.

-Oqe

-Aynı partlar elimde yok.

-Oyunun silinmesi halinde yeniden upload edilir

-Sen de sürekli pc başındasın

-Bekleyin pls.

-Tamam diorum system restart ediyo.

-Biostan yanlışlıkla default ayarları load ettim.” (Yaman ve Erdoğan, 2006; 243)

Yukarıdaki altı çizili kelimeler henüz Türkçede yaygın olarak kullanılan kelimeler değil. Sadece bu örnekten bile Türkçenin ileride ciddi bir yabancı dil istilasına uğrayacağını anlayabiliyoruz.

Gündelik Dilin Yazı Diline Girmesi

Konuşma dili ile yazı dili üslupları birbirinden farklıdır. Yazı dilinde daha resmi ve daha kuralcı bir dil kullanılır. Fakat msn ile birlikte günlük konuşmalar yazı dilinde de görülmeye başlandı. Örnek olarak:

-Süper yawww özellikle şu ilki koptum yahu tmm gelişimini geçirince haber ver.

-Ne adamsın bi cafe söylemedin

-Ne o? Bi çağrı attık sen 2 attın altta kalmam diosun.

-Olum işin mi yok git yat yaww

-Zaten öss maduru bir genciz burda

-Ne oldu ya şimdi kasma kendini bu kadar

-İi be ne olsun kanka

Msn ve internet ortamında karşısındakine cevap yetiştirme gayretinde olan yazar, hızlı yazabilmek için noktalama ve imla işaretlerine hiç dikkat etmemektedir. Bu konuyla ilgili birçok örnek vermek mümkündür:

- Odamı gelecek.
- Dimi ama
- Yeterki sen tmm de, cnm yaaa
- Şu camı aşıya tutta suratını göreyim
- Bizdemi gelcz ali
- Naber fatoş naslsn.
- Nedionnnn
- Yaptımız
- Derrmişim

Verilen örneklerde açıkça dil kurallarının ihlal edildiğini görebiliyoruz.

Bilgisayar ve İnternet Terimlerinin Türkçeye Etkisi

Bilgisayar ve internet terimlerinin İngilizceden dilimize olduğu gibi girmesi, Türkçenin son yıllarda yaşadığı sorunun bir başka boyutudur. Dilimize yabancı dillerden, özellikle de İngilizceden, yoğun bir sözcük ve terim akışı olduğu bilinen bir gerçek. Bu akış, Türkçeyi söz varlığının yanı sıra ses bilgisi, şekil bilgisi ve söz dizimi özellikleri açısından da kötü olarak etkiledi. Bilgisayar teknolojisi alanında çalışanlar, gönüllü kuruluşlar Türkçe konusunda çok büyük bir duyarlılık göstererek terimlere Türkçe karşılıklar bulmuşlardı. Bu konuda Türkiye Bilişim Derneğinin çalışmalarını takdirle karşılamak gerekir. Bugün kullandığımız *bilgisayar, yazılım, donanım, bellek, yazıcı, sürüm* gibi Türkçe kökenli terimler bu çabaların sonucunda dilimize kazandırılmıştır. Bu terimler bilişim dünyasında tartışılmıştır. Zamanla önerilen karşılığın yerine İngilizceden girip Türkçeleşen terimler de kullanılır hale gelmiştir. Buna en iyi örnek Microsoft ürünlerindeki *Yazı Tipi Biçemi*'dir. Gelen eleştiriler üzerine Microsoft yeni sürümlerde bunu *Yazı Tipi Stili*'ne çevirmiştir (Akalm, 2005).

İnternetin değil ama internet kullanımının Türkçeye olumsuz anlamda etkileri olabilir. İnternet üzerinde bireysel olarak Türkçe kullanımına dikkat edilmesi gerekmektedir. İnternet ve internete ait terim ve olayların genellikle yabancı terim içerdiği bilinmektedir. İnterneti kullanan kimseler ise genellikle kolaylığı tercih ederek Türkçe terimlerin yerine yabancı terimleri kullanmaktadır. Burada her bir yabancı terime karşılık bir Türkçe sözcük türetilmeyişinin ve üretilen sözcüklerin de alışkanlıklardan ötürü kullanılmayışının da etkisi vardır (Taşkın ve Üsküplü; 2004; 2).

Türk dili terim üretmede kısır ve yetersiz bir dil değildir. Anadolu ağızlarından kelime almak, genel dilde kullanılan kelimelerden yararlanmak, yenilerini üretmek başlıca yollardan olup; türetme, derleme, tarama ve birleştirme gibi Türkçede söz varlığını geliştirme yollarına her zaman başvurmak mümkündür. Kaldı ki Türkiye Türkçesi yetersiz kaldığında Türk dilinin diğer şive ve lehçelerine de başvurulabilir. Yapım ekleri yönünden Türkçe son derece işlek ve yapısal yönden matematiksel özelliği nedeniyle bilgisayar mantığına en uygun dillerden biridir (Küçük, 2007; 512).

Sonuç

Buraya kadar msn ve genel ağ ortamında Türkçenin konumunu belirlemeye çalıştık ve Türkçe kullanımında ciddi bir bozulmanın olduğunu tespit ettik. Teknolojik imkânlar geliştikçe bu bozulmanın şiddeti ve hızı da artmaktadır. Öyle ki bir cümle kurmaya çalıştığımız zaman kullandığımız kelimelerin çoğu yabancı kelimelerden meydana gelmektedir. Kelimelerde yaşanan bu bozulma, kendini toplumsal düşüncede de gösterecektir.

Bir insanın nüfus cüzdanı onun için neyi ifade ediyorsa, dil de bir toplum için aynı şeyi ifade etmektedir. Dildeki seslerde, kelimelerde ve cümlelerde yaşanan bozulmalar, aslında toplumun kimliğinde başlayan bozulmalara ve yozlaşmalara delalettir. Bir canlı varlık nasıl DNA yapısıyla oynanıp bambaşka bir hale getirilebilirse, toplumun da diliyle oynanıp farklı bir yapıya kavuşturulabilir.

Dil, kültürün en önemli ögesidir. Günümüzde işgaller önce dil ve kültür aşılması ile yapılmaktadır. Kültür emperyalizmi adı verilen bu yayılmacılığı amaç edinmiş ülkeler, yaşama biçimleri ve yeme içme modelleriyle, ulus bilinci gelişmemiş toplumları kolaylıkla egemenlikleri altına almayı başarmakta, o ülkenin dili ve kültürünü bozmak için iletişim araçlarını da arkalarına alarak her türlü bozulmaya adeta destek olmaktadır. Bu nedenle, bir ülkenin kültürünün bozulmaması, dilinin gelişebilmesi ve zenginleşebilmesi için, o toplumda dil bilincinin geliştirilmesi gerekir. Tüm bunlar eğitimle, bilgilenmeyle oluşur. Eğitim, elbette öncelikle okulların görevidir. Ancak, okulların yeterli olmadığı durumlarda, toplumdaki aydınlara ve sivil toplum örgütlerine büyük görevler düşmektedir (Başçetinçelik, 2007).

Dil etkileşimlerinde her zaman üreten toplumun dili daha baskın olmaktadır. Bunun için işe bilim, sanat ve özellikle teknolojiye üretici bir toplum olarak başlamalıyız. Üretmeden tüketmek siyasî ve iktisadî alanda olduğu gibi dil alanında da bir büzülmeye, giderek yok olmaya götürür. Felsefe ve bilim üretmeyen bir toplum önce kelimeler almaya başlar; sonra kendi dilini yetersiz görüp dilini değiştirmeye kalkışır. Baş döndürücü bilimsel gelişmelerin yaşandığı günümüz dünyasında tek tek kelimeleri, kavramları karşılamaya, çevirmeye kalkışmak çoğu zaman onları üretmekten daha yorucu bir iş halini almakta ve bunun yerine bu başarıların ortaya konulduğu dillerin kullanımı gündeme gelmektedir. Türkçenin geleceğini bu açıdan değerlendirirsek iç açıcı bir manzarayla karşılaşamayız (Develi, 2008).

Bugün ülkemizde özellikle üniversitelerimizde yapılan çalışmalar ancak yabancı bir dille dile getirildiklerinde itibar görmektedir. Bir taraftan küreselleşme ifadeleriyle tek kutuplu bir dünya oluşturulmaya çalışılırken diğer taraftan da yabancı bir toplumun dili ve onunla birlikte düşünce yapısı toplumlara aşılana çalışılmaktadır. Tüm bu ürpertici tabloya rağmen Türkçemiz ne yazık ki genel ağ ortamında gereken dikkati göremiyor ve hızlı bir şekilde bozulmaya terk ediliyor.

Kaynakça

- Kara, Mehmet (2006). "İnternet Türkçesinin Çılgınlığı: Türkçe Dili ve Diğerleri", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, sayı: 30.
- Kabadayı, Osman (2006). "Ağ Ortamındaki Türkçeye Genel Bir Bakış." *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, XCI(652) Nisan 2006, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., ss.298-314.
- Kaptanoğlu, Melih, "İnadına Cenene, İnadına Hesebece." www.turkcan.org/makalelerview. Erişim Tarihi: 10.03.2009
- Yaman, Havva; Erdoğan, Yavuz, "İnternet Kullanımının Türkçeye Etkileri: Nitel Bir Araştırma." *Journal of Language and Linguistic Studies*, 3(2), October 2007.
- Akalın, Haluk(2005), "Bilişim Çağı ve Türkçenin Sorunları." <http://turkoloji.cu.edu.tr>. Erişim Tarihi: 03.03.2009
- Küçük, Salim, "Dil Kirliliğinin Dilimize Yansımaları." *Dil ve Edebiyat Dergisi*, XCI (669), Eylül 2007.
- Başçetinçelik, Ayşe (2007). "Dil Toplumun Onurudur". <http://turkoloji.cu.edu.tr>. Erişim Tarihi: 15.03.2009
- Develi, Hayati (2008). http://www.edebiyatbahcesi.com/makale/turkcenin_gelecegi.pdf Erişim Tarihi: 12.04.2009.
- Tosun, Cengiz (2006), "Dil Zenginliği Yozlaşma ve Türkçe." *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1(2), October 2005.
- Yıldırım, Faruk; Tahiroğlu, Tahir (2006). *İnternette Türkçe Kullanımı Sorunları, Türkçenin Çağdaş Sorunları* (2. Bsk.). Haz. Gürer Gülsevin-Erdoğan Boz, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Taşkın, Gülsüm; Üsküplü, Sevda, "Bilişim Türkçesi". www.be.itu.edu.tr/~gulsen/gulsen_ozturkce.pdf. Erişim Tarihi: 15.03.2009